

Duurzame energievoorziening In Brabant

Rapportage 0-meting
uitvoeringsprogramma energie

kennis in uitvoering

Duurzame energievoorziening in Brabant

Rapportage 0-meting uitvoeringsprogramma Energie

mevrouw dr. S. Agterbosch
K. Vinckx MSc

Colofon

Het PON heeft dit onderzoek verricht in opdracht van
de provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Auteurs

Susanne Agterbosch en Koen Vinckx

PON Publicatienummer

16-15 / 61305

Datum

augustus 2016

© 2016 het PON, kennis in uitvoering.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan het PON geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie:

www.hetpon.nl

Inhoudsopgave

1	Samenvatting resultaten	5
2	Aanleiding onderzoek	7
3	Algemeen draagvlak	9
4	Houding en gedrag	13
4.1	Energiezuinig leven	14
4.2	Maatregelen voor energiebesparing	15
4.3	Opwekken van duurzame energie	16
5	Toekomst	19
6	Leefstijlen	25
6.1	Mosaic Brabant	25
6.2	Mosaic en duurzame energie	27
7	Achtergrond onderzoek en respons	33

1 Samenvatting resultaten

Algemeen draagvlak

Veel Brabander vinden de verandering van het klimaat een groot probleem. Verduurzaming van de energievoorziening wordt dan ook als zinvol en nuttig aangemerkt; maar over de vraag of dat op lokale of regionale schaal moet gebeuren zijn de meningen verdeeld.

Brabanders hechten heel veel waarde aan de betrouwbaarheid, betaalbaarheid en veiligheid van de energievoorziening: ongeveer 90% van de Brabander vindt deze aspecten (zeer) belangrijk. Duurzaamheidsoverwegingen komen naar voren op het moment dat aan de respondenten wordt gevraagd om aspecten - die zij als belangrijk hebben aangemerkt - in volgorde van belangrijkheid te zetten. De beschikbaarheid van energie staat op één, maar de opwekking van energie uit duurzame bronnen en het voorkomen van schade aan natuur, milieu en klimaat staan op plaats twee en drie.

Ongeveer 40% van de Brabanders geeft aan weinig kennis te hebben over het onderwerp duurzame energie en hier graag meer over te willen weten.

Houding en gedrag

Energiebesparing

In veel Brabantse huishoudens zijn maatregelen getroffen om energie te besparen: 87% van de Brabanders heeft dubbelglas, 82% een HR ketel en 84% heeft minimaal de helft van zijn/haar lampen vervangen door spaarlampen. Isolatie van dak of vloer wordt iets minder vaak toegepast, maar één op de vijf Brabanders zegt de bereidheid te hebben om dit (alsnog) te gaan doen. In zijn algemeenheid blijkt dat besparingsmaatregelen, die een investering vergen, minder vaak door huurders worden toegepast dan door mensen met een koopwoning.

Opwekking van duurzame energie

Waar in veel Brabantse huishoudens maatregelen zijn getroffen om energie te besparen hebben minder Brabanders maatregelen genomen om zelf duurzame energie op te wekken. Relatief weinig Brabanders hebben zonnepanelen (12%), zonneboilers (4%) en/of een warmtepomp (2%). Wel geeft ongeveer een derde van de respondenten aan bereid te zijn om zelf (in de toekomst) duurzame energie te gaan opwekken.

Investeringsbereidheid

Van de respondenten, die hebben geïnvesteerd in maatregelen voor energiebesparing en duurzame energie, geeft 38% aan niet (meer) te weten hoeveel zij hebben geïnvesteerd. 42% van de respondenten heeft minder dan € 5.000,- geïnvesteerd. 20% heeft meer dan € 5.000,- geïnvesteerd.

Wanneer we kijken naar de bereidheid om te investeren, dan zien we een behoorlijke variatie in de hoogte van de investering die men bereid is te doen met het oog op energiebesparing of duurzame energie rondom de eigen woning.

18% van de Brabanders is bereid om een kleine investering te doen van € 0,- tot € 500,-. 19% van de Brabanders zegt bereid te zijn om een investering te doen van € 500,- tot € 5.000,-. 30% geeft aan het niet te weten.

Bijna de helft van de Brabanders geeft aan bereid te zijn om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie. 18% van de Brabanders is bereid om € 150,- per maand te betalen voor een energierekening van € 0,-. Verhuurders die hun woningen tot (bijna) energieneutrale woningen renoveren, mogen vanaf (tweede helft 2016) een energieprestatievergoeding (EPV) aan hun huurders vragen. Het streven is dat de totale woonlasten voor de huurder niet stijgen. De EPV zal dan ook gelijk moeten zijn aan het bedrag dat een huurder in de oude situatie aan het energiebedrijf betaalde (gemiddeld € 150,-).

Energiecoöperaties en buurtgericht werken

Zo'n 6% van de respondenten zegt nu al deel te nemen aan een energiecoöperatie of windcollectief. Daarnaast zegt ongeveer een derde van de Brabanders bereid te zijn om (in de toekomst) deel te gaan nemen in een energiecoöperatie of windcollectief. Ook zegt ongeveer een derde van de Brabanders bereid te zijn om met straat- en of buurtbewoners duurzame energie op te wekken, in te kopen of huizen te isoleren. Energiecoöperaties en het buurtgericht werken hebben dus potentie. Daarbij moet wel rekening gehouden worden met het gegeven dat slechts 4% van de respondenten bereid is om zelf het initiatief te nemen (trekker) voor een evenement rond dit thema.

Stimuleringsmaatregelen

De meeste Brabanders (64%) vinden dat de provincie in eerste plaats maatregelen moet nemen om te zorgen dat de energie in Brabant duurzaam wordt opgewekt. Ook de gemeenten en de Rijksoverheid worden relatief vaak genoemd. Maar wat kan de provincie dan doen op het gebied van duurzame energie? Meefinancieren (59%), informeren (48%) en initiatief nemen (47%) worden vaak genoemd. Slechts 6% van de Brabanders is van mening dat de provincie niets kan doen. Onder de 'anders, namelijk' categorie worden nog genoemd 'het vervullen van een voorbeeldfunctie' en 'het consistent zijn in beleid'.

Leefstijlgroepen

Het laatste deel van het onderzoek gaat in op de vraag bij welke groepen Brabantse burgers meer of juist minder draagvlak bestaat voor verschillende opties voor energiebesparing en duurzame energie. Hiervoor is gebruik gemaakt van Mosaic. Mosaic is een systeem dat op het niveau van een huishouden alle inwoners van Nederland segmenteert in leefstijlgroepen.

De resultaten, die staan weergegeven in hoofdstuk 6, geven een indicatie van de verschillen in bereidheid tussen leefstijlgroepen tot het nemen van energiebesparingsmaatregelen of maatregelen gericht op het opwekken van duurzame energie. De resultaten bieden aangrijpingspunten voor sturing.

Vanwege het beperkte aantal respondenten per leefstijlgroep zijn de resultaten in dit hoofdstuk niet representatief en daarom niet opgenomen in deze samenvatting.

2 Aanleiding onderzoek

Dit onderzoek dient als 0-meting in de monitor van het uitvoeringsprogramma Energie op het gebied van maatschappelijk draagvlak. De meting zal worden herhaald in 2018 (tussenmeting) en 2020 (eindmeting), zodat ontwikkelingen ten opzichte van deze 0-meting inzichtelijk worden. Doelstelling van het onderzoek is inzicht te krijgen in het draagvlak onder Brabanders voor toepassing van verschillende opties voor energiebesparing en duurzame energie, zoals deze worden uitgewerkt in de vijf versnellingspaden in het uitvoeringsprogramma Energie van de provincie Brabant. Daarvoor is een vragenlijst uitgezet onder het Brabantpanel - een online panel van 3.216 Brabanders. In totaal hebben 936 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld.

3 Algemeen draagvlak

In dit hoofdstuk gaan we in op het algemeen draagvlak voor duurzame energie onder Brabanders.

Tabel 1 In welke mate vindt u onderstaande thema's belangrijk? - N=936

%	Niet belangrijk	Een beetje belangrijk	Belangrijk	Heel belangrijk	Dat weet ik niet
Opvang en integratie van vluchtelingen	12	19	43	25	1
Gezondheids- en ouderenzorg	0	1	26	72	0
Sociale zekerheid	1	5	43	50	1
Inkomen en economie	1	8	46	45	0
Mobiliteit, verkeer en vervoer	2	18	55	25	0
Natuur, milieu en klimaat	3	10	42	45	1
Energievoorziening	2	16	52	30	0
Inrichting van de openbare ruimte	5	31	47	16	1
Criminaliteit en veiligheid	0	7	37	55	1
Ontwikkeling van het landelijk gebied	6	29	48	17	1

Aan de respondenten gevraagd in welke mate zij verschillende thema's in de samenleving van belang vinden. Dit geeft inzicht in het relatieve belang dat Brabanders aan het thema 'energievoorziening' toekennen. We zien dat de thema's gezondheidszorg en ouderenzorg, sociale zekerheid, criminaliteit en veiligheid, inkomen en economie door meer dan 90% van de Brabanders als (heel) belangrijk worden aangemerkt. Ook aan energievoorziening, natuur, milieu en klimaat wordt veel waarde gehecht; meer dan 80% vindt deze thema's (heel) belangrijk.

Tabel 2 Hoe staat u tegenover het stimuleren van duurzame energie in Brabant? - N=936

	%
Zeer negatief	1
Negatief	1
Niet positief, niet negatief	12
Positief	42
Zeer positief	41
Dat weet ik niet, geen mening	3

We zien dat het thema energievoorziening niet alleen belangrijk wordt gevonden, maar ook dat Brabanders positief staan tegenover het stimuleren van duurzame energie in Brabant: 83% van de respondenten is (zeer) positief. In de toelichting wordt aangegeven dat 'huidige bronnen op kunnen raken' en dat 'we ervoor moeten zorgen dat we niet zonder energie komen te zitten'. Ook wordt aangegeven dat het beter is voor het milieu om duurzame energie te gebruiken.

Slechts een kleine minderheid van de respondenten staat negatief tegenover het stimuleren van duurzame energie in Brabant. In de toelichting geven enkele respondenten aan 'het geen Brabants probleem te vinden, maar een landelijk of Europees probleem'. Ook vindt men dat 'energie niet duurder moet worden' en dat 'windmolens de fauna verstoren'. Tot slot wordt aangegeven dat men betwijfelt of duurzame energie, met name windenergie, echt duurzamer is.

Tabel 3 In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? - N=936

	(Helemaal) eens	Niet eens/ niet oneens	(Helemaal) oneens	Nvt/dat weet ik niet
Klimaatverandering is een groot probleem	72	20	7	2
De uitstoot van CO2 door het gebruik van steenkool, aardolie en aardgas is slecht voor natuur en milieu	80	14	3	3
Ik vind de aandacht voor klimaatverandering sterk overdreven	20	20	59	1
Het stimuleren van duurzame energie is nutteloos	4	12	82	2
Het stimuleren van energiebesparing is nutteloos	7	12	80	2
Het maakt mij niet uit dat mijn energie uit Rusland komt	23	31	41	6

Een ruime meerderheid van de Brabanders vindt klimaatverandering een groot probleem (72%). Men onderschrijft ook dat de uitstoot van CO2 door het gebruik van fossiele brandstoffen slecht is voor het milieu (80%). Het stimuleren van duurzame energie en van energiebesparing wordt dan ook niet nutteloos gevonden. Op de stelling 'het maakt mij niet uit dat mijn energie uit Rusland komt' zijn de meningen meer verdeeld: 23% van de Brabanders is het hier mee eens, 41% oneens.

Resumerend kunnen we stellen dat Brabanders de verandering van het klimaat als problematisch ervaren en dat het besef bestaat dat het gebruik van fossiele brandstoffen niet goed is voor natuur en milieu. Verduurzaming van de energievoorziening wordt in zijn algemeenheid als zinvol en nuttig aangemerkt; maar over de vraag of dat op lokale of regionale schaal moet gebeuren zijn de meningen meer verdeeld.

Tabel 4 Hoeveel procent van het totale energieverbruik in Brabant wordt nu opgewekt met duurzame bronnen? - N =936

	%
0-10%	26
10-25%	24
25-50%	7
50-75%	1
75-100%	0
Dat weet ik niet	42

Ongeveer een kwart van de Brabanders denkt dat 0-10% van het totale energieverbruik in Brabant wordt opgewekt met duurzame bronnen (in werkelijkheid is dit 7,2%). Eveneens een kwart van de Brabanders denkt dat het aandeel duurzame energie 10-25% is. 42% van de respondenten geeft aan niet te weten hoeveel procent van het totale energieverbruik in Brabant op dit moment wordt opgewekt met duurzame energiebronnen.

Tabel 5 Interesse in het onderwerp duurzame energie - N=936

	(Helemaal) eens	Niet eens/ niet oneens	(Helemaal) oneens	Nvt/dat weet ik niet
Ik ben geïnteresseerd in het onderwerp duurzame energie	62	28	8	1
Ik heb weinig kennis over het onderwerp duurzame energie	38	37	24	1
Ik zou graag meer willen weten over duurzame energie	42	39	16	4

Een meerderheid van de Brabanders is geïnteresseerd in het onderwerp duurzame energie (62%). In de toelichting wordt aangegeven dat 'mensen zelf al bezig zijn met de toepassing of het gebruik van duurzame energie' en dat 'burgers meer betrokken zouden moeten worden bij de keuzes die daaromtrent gemaakt worden'.

38% van de respondenten geeft aan weinig kennis te hebben over het onderwerp duurzame energie. Dit komt overeen met het beeld dat uit tabel 4 naar komt: 42% van de Brabanders zegt niet te weten hoeveel procent van het totale energiegebruik wordt opgewekt met duurzame bronnen. In de toelichtingen wordt aangegeven dat 'men onvoldoende geïnformeerd wordt' en dat 'er verschillende visies over duurzame energie bestaan'.

42% van de respondenten geeft aan graag meer te willen weten over duurzame energie (16% niet). In de toelichtingen hebben respondenten aangegeven graag te willen weten 'wat nu precies duurzaam is en of duurzaam ook wel echt duurzaam is'.

Tabel 6 Welke van de onderstaande energiebronnen hebben uw voorkeur om de komend jaren in Brabant te worden gebruikt?* - N=936

	%
Zon	88
Wind	79
Aardwarmte	38
Biomassa	31
Aardgas	16
Kernenergie	10
Weet ik niet/geen mening	4
Aardolie	2
Schaliegas	0
Steenkool	1

* Maximaal 3 antwoorden mogelijk.

Kijken we naar de voorkeur van Brabanders voor het gebruik van bepaalde typen energiebronnen, dan zien we dat de voorkeur uitgaat naar het gebruik van zonne-energie en windenergie. Schaliegas, steenkool en aardolie hebben het minst (of helemaal niet) de voorkeur.

4 Houding en gedrag

In dit hoofdstuk gaan we in op de houding van Brabanders ten aanzien van (duurzame) energieverbruik en het gedrag dat zij zelf vertonen.

Tabel 7 Als u kijkt naar uw energieverbruik, wat vindt u dan belangrijk? - N=923

%	Niet belangrijk	Een beetje belangrijk	Belangrijk	Zeer belangrijk
Dat de energie die ik gebruik altijd beschikbaar is	1	8	59	32
Dat de energie die ik gebruik geen schade veroorzaakt aan natuur, milieu en klimaat	2	24	55	19
Dat de energie die ik gebruik betaalbaar is	1	10	53	35
Dat ik zelf de energie opwek, die ik gebruik	31	38	24	7
Dat de opwekking van de energie, die ik gebruik, geen hinder oplevert voor omwonenden	5	27	51	17
Dat er zo min mogelijk aan het landschap verandert op plekken waar energie wordt opgewekt	9	38	35	18
Dat de energie die ik gebruik wordt opgewekt met duurzame bronnen, zoals wind, zon en biomassa	5	23	46	26
Dat de opwekking van de energie die ik gebruik veilig is	2	8	51	39
Dat mijn energiegebruik goed is voor de werkgelegenheid in Brabant	11	32	42	15
Dat de energie die ik gebruik in mijn eigen directe omgeving wordt opgewekt	35	35	25	5

Er wordt veel waarde gehecht aan de betrouwbaarheid van de energievoorziening: 91% van de Brabander vindt het (zeer) belangrijk dat energie altijd beschikbaar is. Ook moet energie betaalbaar blijven (88%) en moet de opwekking van energie veilig zijn (90%). Minder belang wordt toegekend aan het zelf opwekken van de energie (69% van de Brabanders vindt dit niet of een beetje belangrijk) en aan het gegeven dat energie in de directe omgeving wordt opgewekt (70% vindt dit niet of een beetje belangrijk).

Tabel 8 Top 3 belangrijkste aspecten

Nummer	
1	Dat de energie die ik gebruik altijd beschikbaar is
2	Dat de energie die ik gebruik wordt opgewekt met duurzame bronnen, zoals wind, zon en biomassa
3	Dat de energie die ik gebruik geen schade veroorzaakt aan natuur, milieu en klimaat

Vervolgens is de respondenten gevraagd om te prioriteren. Van de aspecten die zij in tabel 7 als (zeer) belangrijk hebben aangemerkt, hebben respondenten een top 3 samengesteld: (1) het belangrijkste aspect, (2) het op één na belangrijkste aspect en (3) het op twee na belangrijkste aspect. De beschikbaarheid van energie op staat op één. De opwekking van energie uit duurzame bronnen staat op twee en het voorkomen van schade aan natuur, milieu en klimaat staat op drie.

In de prioritering van aspecten komen duurzaamheids overwegingen duidelijk naar voren.

4.1 Energiezuinig leven

Tabel 9 Welke mogelijkheden om energiezuinig te leven zijn op u van toepassing? - N=894

	Doe ik al	Bereid om dit te gaan doen	Niet bereid om dit te gaan doen	Ben er niet mee bekend	Nvt/dat weet ik niet
Ik zet de verwarming een paar graden lager als ik niet thuis ben/in de nacht	96	2	1	0	2
Ik doe het licht uit wanneer ik een ruimte verlaat	96	2	1	0	2
Ik zet de televisie uit in plaats van op stand-by als ik geen televisie kijk	66	16	9	2	6
Ik gebruik energiezuinige huishoudelijke apparaten (met label A+, A++ of A+++)	62	25	1	4	7
Ik zet de verwarming op 19 graden en trek een warme trui aan	58	13	26	1	2
Ik verkies bewust de fiets en/of OV als vervoermiddel boven de auto	54	11	25	1	9
Ik kies bewust voor een energiezuinige of elektrische auto	11	33	26	6	23
Ik kies voor een deelauto	4	7	61	7	22

We zien dat Brabanders sommige (laagdrempelige) mogelijkheden van energiezuinig leven al veel toepassen. Zo zet 96% van de Brabanders de verwarming een paar graden lager als men niet thuis is en doet eveneens 96% het licht uit wanneer men een ruimte verlaat. Het aandeel mensen dat bereid is in te leveren op comfort ligt iets lager (verwarming op 19 graden en een warme trui aan: 58% doet dit en 13% is bereid om dit te gaan doen).

Nog maar relatief weinig Brabanders hebben een energiezuinige of elektrische auto (11%). Wel is een derde van de Brabanders bereid om energiezuinig of elektrisch te gaan rijden (33%). Een kwart van de Brabanders is niet bereid energiezuinig of elektrisch te gaan rijden. Slechts een kleine minderheid (4%) van de Brabanders heeft een deelauto. Bijna tweederde geeft aan niet bereid te zijn om een auto te delen.

4.2 Maatregelen voor energiebesparing

Tabel 10 Welke maatregelen voor energiebesparing zijn op u van toepassing? - N=892

	Doe ik al	Bereid om dit te gaan doen	Niet bereid om dit te gaan doen	Ben er niet mee bekend	Nvt/dat weet ik niet
Plaatsen van een waterbesparende douchekop	64	22	6	2	6
Minimaal de helft van mijn lampen zijn spaarlampen/led-verlichting	84	10	2	0	3
Isolatie van mijn dak of vloer of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	63	17	7	2	12
Isolatie van mijn spouwmuur of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	57	18	9	2	13
Plaatsen van dubbel glas of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	87	5	3	1	3
Plaatsen van een HR ketel of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	82	6	2	2	8

Naast de mogelijkheden voor energiezuinig leven, zien we dat Brabanders ook al veel maatregelen hebben getroffen om energie te besparen. 87% van de Brabanders heeft dubbelglas, 82% een HR ketel en 84% heeft minimaal de helft van zijn/haar lampen vervangen door spaarlampen of ledverlichting. Isolatie van dak of vloer wordt iets minder vaak toegepast (63% heeft dit al, 17% is bereid om dit te gaan doen). Ook isolatie van de spouwmuur wordt iets minder vaak toegepast (57% heeft dit al, 18% is bereid om dit te gaan doen).

Tabel 11 Welke maatregelen voor energiebesparing zijn op u van toepassing? naar type woning

	Type woning	Doe ik al	Bereid om dit te gaan doen	Niet bereid om dit te gaan doen	Ben er niet mee bekend	Nvt/dat weet ik niet	N
Plaatsen van een waterbesparende douchekop	huur	53%	28%	7%	1%	10%	148
	koop	67%	20%	6%	2%	4%	731
Minimaal de helft van mijn lampen zijn spaarlampen/led-verlichting	huur	85%	11%	1%	0%	2%	148
	koop	83%	10%	2%	0%	4%	731
Isolatie van mijn dak of vloer of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	huur	41%	20%	7%	3%	29%	148
	koop	69%	16%	7%	2%	6%	731
Isolatie van mijn spouwmuur of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	huur	35%	21%	11%	3%	30%	148
	koop	65%	17%	8%	2%	8%	731
Plaatsen van dubbel glas of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	huur	71%	12%	9%	1%	7%	148
	koop	93%	3%	2%	1%	2%	731
Plaatsen van een HR ketel of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	huur	61%	12%	5%	3%	18%	148
	koop	89%	3%	1%	1%	4%	731

Uit tabel 11 komt naar voren dat energiebesparende maatregelen, die een investering vergen minder vaak door huurders worden toegepast dan door mensen met een koopwoning.

4.3 Opwekken van duurzame energie

Tabel 12 Welke maatregelen voor het opwekken van duurzame energie zijn op u van toepassing? - N=889

%	Doe ik al	Bereid om dit te gaan doen	Niet bereid om dit te gaan doen	Ben er niet mee bekend	Nvt/dat weet ik niet
Afnemen van groene elektriciteit (wind, zon, waterkracht, biomassa) van mijn energieleverancier	49	26	9	5	12
Afnemen van groen gas (gas uit biomassa) van mijn energieleverancier	23	35	11	10	21
Plaatsen van zonnepanelen of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	12	35	29	5	19
Plaatsen van een zonneboiler (levert warm water op) of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	4	32	34	7	23
Plaatsen van een warmtepomp of de eigenaar/verhuurder vragen dit te doen	2	30	34	12	24
Deelnemen aan een energiecoöperatie/windcollectief	6	33	27	17	16

Waar we in tabel 10 constateerden dat Brabanders vrij veel maatregelen treffen voor energiebesparing, zien in tabel 12 we dat Brabanders minder vaak maatregelen treffen voor het zelf opwekken van duurzame energie. Bijna de helft (49%) van de Brabanders neemt wel groene elektriciteit af, maar relatief weinig Brabanders plaatsen zonnepanelen (12%), zonneboilers (4%) en/of warmtepompen (2%). Ook neemt slechts 6% van de Brabanders deel aan een energiecoöperatie of windcollectief. Wel geeft ongeveer een derde van de respondenten aan bereid te zijn om zelf duurzame energie te gaan opwekken of deel te nemen in een energiecoöperatie.

Aan de mensen, die hebben aangegeven deel te nemen aan een energiecoöperatie of windcollectief (N=66), is gevraagd kort te omschrijven wat de coöperatie of het collectief doet en waarom men lid is geworden. De meest genoemde activiteiten zijn het financieren van (een deel van) een windmolen, het informeren van de omgeving over groene energie en het gezamenlijk groene energie inkopen. De belangrijkste redenen om lid te worden zijn 'omdat het goedkoper is' en 'omdat het goed is voor het milieu'. Ongeveer een kwart (23%) van de deelnemers gaf aan 'het niet te weten'.

Aan de mensen die hebben aangegeven (nog) niet deel te nemen aan een energiecoöperatie of windcollectief, is gevraagd waarom zij hier (nog) niet aan deelnemen. De meest genoemde redenen zijn gebrek aan kennis, gebrek aan interesse, wantrouwen jegens intentie en potentie van de coöperatie en de gedachte dat het niet goedkoper wordt. Veel mensen (36%) gaven ook aan het niet te weten.

Aan de mensen die hebben aangegeven één of meerdere maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie toe te passen (N=881), is gevraagd kort te omschrijven wat voor hen de belangrijkste reden is geweest om dit te gaan doen. De meest genoemde argumenten zijn 'kostenbesparing' en 'goed zijn voor het milieu'. 14% gaf aan het niet te weten.

Aan dezelfde selectie van respondenten is gevraagd hoeveel zij geïnvesteerd hebben om maatregelen toe te passen.

Tabel 13 Hoeveel heeft u geïnvesteerd om deze maatregelen toe te passen? - N=881

	%
Niets	9
< € 500	12
€ 500 - € 1.000	8
€ 1.000 - € 5.000	13
€ 5.000 - € 10.000	11
€ 10.000 - € 25.000	7
> € 25.000	2
Dat weet ik niet (meer)	38

38% van de respondenten heeft aangegeven niet (meer) te weten hoeveel zij hebben geïnvesteerd om maatregelen voor energiebesparing en duurzame energie toe te passen. 42% van de respondenten heeft minder dan € 5.000,-- geïnvesteerd. 20% heeft meer dan € 5.000,-- geïnvesteerd.

5 Toekomst

In dit hoofdstuk kijken we naar hetgeen Brabanders zeggen over hun toekomstige gedrag met betrekking tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Tabel 14 Op welke manieren bent u bereid (nu of in de toekomst) een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant?* - N=885

	%
Met straat- en of buurtbewoners duurzame energie opwekken, inkopen of huizen isoleren	32
Een evenement in mijn buurt organiseren rondom dit thema	4
Ik ben niet bereid om zelf direct een bijdrage te leveren	48
Anders, namelijk:	21

* Meerdere antwoorden mogelijk.

48% van de Brabanders zegt niet bereid te zijn om zelf direct een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant. Tegelijkertijd geeft 32% aan bereid te zijn om met straat- en of buurtbewoners duurzame energie op te wekken, in te kopen of huizen te isoleren. Het buurtgericht werken heeft dus veel potentie. Wel moet daarbij rekening gehouden worden met het gegeven dat slechts 4% van de respondenten bereid is om zelf het initiatief te nemen voor een evenement rond dit thema.

21% van de respondenten geeft 'iets anders' aan: vaak wordt genoemd 'het nog niet te weten', 'ik ben bereid is tot het plaatsen van zonnepanelen' of 'ik ben bereid om mee te doen, wanneer iets ontstaat'.

Tabel 15 Welke van onderstaande stellingen zijn op u van toepassing?* - N=884

	%
Ik ben bereid om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie	47
Ik ben bereid om het geld te lenen om maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie toe te kunnen passen	6
Voor een lagere energierekening ben ik bereid een toeslag op mijn huur te accepteren	10
Voor een energierekening van € 0,-- ben ik bereid om € 150,-- per maand te betalen	18
Ik heb het geld niet (over) om te investeren in energiebesparing of duurzame energie	44

*Meerdere antwoorden mogelijk.

47% van de respondenten geeft aan bereid te zijn om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie. 44% geeft aan het geld er niet voor (over) te hebben om erin te investeren. 18% van de Brabanders is bereid om € 150,-- per maand te betalen voor een energierekening van € 0,--.

Verhuurders die hun woningen tot (bijna) energieneutrale woningen of nul-op-de-meter woningen renoveren, mogen vanaf (tweede helft 2016) een energieprestatievergoeding (EPV) aan hun huurders vragen. Het streven is dat de totale woonlasten voor de huurder niet stijgen. De EPV zal dan ook gelijk moeten zijn aan het bedrag dat een huurder in de oude situatie aan het energiebedrijf betaald (gemiddeld € 150,-).

Tabel 16 Hoeveel bent u bereid om in de nabije toekomst te investeren in energiebesparing of duurzame energie rondom uw woning? - N=877

	%
Niet van toepassing	19
€ 0 - € 500 (bijvoorbeeld spaarlampen, tijdschakelaars)	18
< € 500 (bijvoorbeeld gezamenlijk investeren in zonnepanelen in de buurt)	8
< € 500 - € 1.000 (bijvoorbeeld gezamenlijk investeren in windmolenpark)	4
> € 1.500 - € 5.000 (bijvoorbeeld dakisolatie, HR ketel, spouwmuurisolatie)	7
> € 5.000 - € 10.000 (bijvoorbeeld zonnepanelen of zonneboiler op eigen dak)	12
> € 10.000 - € 25.000 (bijvoorbeeld warmtepomp)	2
> € 25.000 (bijvoorbeeld energieneutrale woning)	1
Dat weet ik niet	30

We zien een behoorlijke variatie in de hoogte van de investering die men bereid is te doen met het oog op energiebesparing of duurzame energie rondom de eigen woning. Van de respondenten geeft 18% aan bereid te zijn om een kleine investering te doen, bijvoorbeeld voor spaarlampen of tijdschakelaars. 19% van de respondenten zegt bereid te zijn om een investering te doen van € 500,- tot € 5.000,-. 30% van de respondenten geeft aan het niet te weten.

De resultaten in tabel 16 (bereidheid) zijn redelijk in overeenstemming met de resultaten in tabel 13 (huidige gedrag).

Tabel 17 Binnen hoeveel jaar wilt u een investering in energiebesparing of duurzame energie terugverdienen? - N=877

	%
Niet van toepassing	33
1-2 jaar (leidingisolatie, spaarlampen, radiatorfolie)	8
2-5 jaar (HR ketel, muur- of dakisolatie)	16
5-10 jaar (zonnepanelen)	22
10-15 jaar (enkel glas vervangen, warmtepomp)	2
15 jaar of meer (energieeneutrale woning)	1
Maakt mij niet uit; ik investeer vanuit een andere overtuiging	18

Iets minder dan de helft van de respondenten (46%) wil een investering binnen 10 jaar terugverdienen. Opvallend is dat 18% van de respondenten aangeeft dat het niet uitmaakt: zij investeren vanuit een andere overtuiging.

Tabel 18 Geloof u dat binnen nu en 10 jaar elektrisch rijden standaard wordt in het straatbeeld? - N=883

	%
Ja	30
Nee	47
Dat weet ik niet	24

30% van de Brabanders gelooft dat binnen nu en 10 jaar elektrisch rijden de standaard wordt. Bijna de helft van de Brabanders (47%) gelooft daar niet in. Een kwart (24%) geeft aan het niet te weten.

Tabel 19 Wat zijn voor u belangrijke voorwaarden om elektrisch te gaan rijden? - N=880

	Ze er belangrijk	Belangrijk	Een beetje belangrijk	Niet belangrijk	Nvt/dat weet ik niet
Aanschafprijs	35	31	7	3	17
Voldoende actieradius	41	25	6	2	19
Voldoende oplaadpunten	45	29	4	1	15
Milieu (schone brandstof, lucht)	29	35	10	3	15
Imago (uitstraling)	3	11	20	43	16
Lage kosten in gebruik (lage brandstofkosten, belastingvoordeel)	31	34	10	3	15
Pionieren (voorop lopen bij ontwikkelingen)	3	5	13	55	17

Als belangrijkste voorwaarde voor het elektrisch rijden geldt dat er voldoende oplaadpunten moeten zijn (74% van de Brabanders vindt dat (zeer) belangrijk). De minst belangrijke voorwaarde is het voorop willen lopen bij ontwikkelingen (8% vindt dat (zeer) belangrijk). De overige punten worden door ongeveer twee derde van de respondenten als (zeer) belangrijk aangemerkt. De overweging tot het aanschaffen van een elektrische auto beslaat dus een variëteit aan randvoorwaarden.

Welke voorwaarden zijn voor u van belang om actief te zijn of worden op het gebied van duurzame energie?

Deze open vraag werd aan alle respondenten gesteld. Iets minder dan de helft van de respondenten (48%) gaf aan het niet te weten. Vaak genoemde voorwaarden om actief te worden zijn tijd, voldoende kennis, betaalbaarheid, betrouwbaarheid en een flexibele regelgeving.

Tabel 20 Wie moet er in Noord-Brabant in de eerste plaats maatregelen nemen om te zorgen dat de energie in Brabant duurzaam wordt opgewekt?* - N=879

	%
Elke individuele burger	33
Woningbouwcorporaties	32
Onderwijs	2
Industrie en bedrijfsleven	41
Provincie Noord Brabant	64
Gemeenten	46
Rijksoverheid	39
Er hoeven geen maatregelen genomen te worden	1
Dat weet ik niet/geen mening	5

* Maximaal 3 antwoorden mogelijk.

De meeste Brabanders (64%) vinden dat de provincie in eerste plaats maatregelen moet nemen om te zorgen dat de energie in Brabant duurzaam wordt opgewekt. Ook de gemeenten en de Rijksoverheid worden relatief vaak genoemd. Het onderwijs (2%) wordt het minst vaak genoemd. Slechts 1% van de Brabanders vindt dat er geen maatregelen genomen hoeven te worden.

Tabel 21 Wat kan de provincie Noord-Brabant voor u doen op het gebied van duurzame energie? - N=879

	%
Informeren	48
Meefinancieren	59
Ondersteunen	29
Stimuleren	52
Reguleren	11
Initiatief nemen	47
Niets	6
Anders, namelijk:	2

*Maximaal 3 antwoorden mogelijk.

Maar wat kan de provincie dan voor de Brabanders doen op het gebied van duurzame energie? Het vaakst wordt genoemd meefinancieren (59%). Ook wordt vaak aangegeven stimuleren (52%), informeren (48%) en initiatief nemen (47%). Het minst vaak wordt genoemd reguleren (11%). Slechts 6% vindt dat de provincie niets kan doen. Onder de 'anders, namelijk' categorie worden nog genoemd 'het vervullen van een voorbeeldfunctie' en 'het consistent zijn in beleid'.

Tabel 22 In wat voor type woning woont u? Is dit een huur- of koopwoning? - N=879

	Huurwoning	Koopwoning	Totaal
Vrijstaand	5	24	19
2-onder-1 kap	6	29	23
Rijtjeshuis	40	32	34
Appartement/flat	34	9	15
Studentenwoning	9	0	2
Seniorenwoning	2	1	1
Anders, namelijk:	4	7	6
Totaal	100	100	100

Tot slot is in dit onderzoek aan respondenten gevraagd in wat voor type woning zij wonen en of dit een huur- of koopwoning is. 83,3% van de respondenten woont in een koopwoning en 16,8% in een huurwoning (landelijk ligt het aandeel koopwoningen rond de 60%). De meeste respondenten (dit geldt zowel voor huurders als kopers) wonen in een rijtjeshuis (in totaal 34%). Woningen in de categorie 'anders, namelijk' zijn onder andere bungalows, geschakelde woningen, aanleunwoningen, hoekwoningen, patiowoningen en woonboerderijen.

6 Leefstijlen

In dit laatste hoofdstuk bekijken we bij welke groepen Brabantse burgers meer of juist minder draagvlak bestaat voor verschillende opties voor energiebesparing en duurzame energie. We gaan daarbij in op hoe deze groepen getypeerd worden met betrekking tot socio-demografische kenmerken en waardeoriëntaties.

Hiervoor maken we gebruik van Mosaic. Mosaic is een systeem dat op het niveau van een huishouden alle inwoners van Nederland segmenteert in leefstijlgroepen. Vanuit diverse marktonderzoeken, GIS-data en registratiesystemen worden demografische, psychologische en lifestyle kenmerken¹ gekoppeld zodat alle Nederlandse huishoudens in groepen (14) en subgroepen/typen (50) ingedeeld kunnen worden. Mosaic toont dus dat er verschillende groepen burgers zijn, verschillend in normen, waarden en gedrag en daarmee in leefstijl.

6.1 Mosaic Brabant

Tabellen 23 en 24 geven een beschrijving van de groepen en hoe de verdeling van deze groepen in Brabant is. Bij deze verdeling is tevens aangegeven hoeveel respondenten uit dit onderzoek er binnen elke leefstijlgroep vallen. Deze verdeling komt niet helemaal overeen met de werkelijke verdeling in Brabant. Zo zien we dat de categorie 'welverdiend genieten' oververtegenwoordigd is binnen de onderzoekspopulatie. De categorieën 'Samen Starten' en 'Jonge Digitalen' (jongere respondenten) zijn ondervertegenwoordigd.

Vanwege het beperkte aantal respondenten per leefstijlgroep (n = beperkt) zijn de resultaten in dit hoofdstuk niet representatief. Wel geven de resultaten een beeld (indicatief) van de verschillen in bereidheid tussen leefstijlgroepen tot het nemen van energiebesparingsmaatregelen of maatregelen gericht op het opwekken van duurzame energie.

In de tabellen 25 tot en met 33 zijn scores (percentages) blauw gearceerd wanneer leefstijlgroepen op een bepaalde antwoordcategorie relatief gezien (ten opzichte van andere leefstijlgroepen) hoog scoren. Scores (percentages) zijn rood gearceerd wanneer leefstijlgroepen op een bepaalde antwoordcategorie relatief gezien laag scoren

¹ Mosaic wordt beheerd door Whooz, De Mosaic-segmentatie voor Nederland vervult een plaats in een mondiaal Mosaic-netwerk dat meer dan één miljard mensen classificeert.

Tabel 23 Mosaic beschrijvingen

Groep	Naam	Korte beschrijving	Algemene kenmerken
A	Jonge Digitalen	Jonge alleenstaanden die genieten van het leven, waarvan internet een vast onderdeel uitmaakt	Jonger dan 40, single, huurwoning, verhuizingen, laag inkomen, mobiele telefoondiensten, club/café, OV
B	Stedelijke Balanceerders	Overwegend jonge stedelingen in multi-culturele wijken, die met moeite de financiën in evenwicht kunnen houden	Stedelijk, allochtonen, jonger dan 35, lage woningwaarde, klein huurappartement, hoog kredietrisico, geen vaste telefoon, OV, hoge mobiele telefoonkosten, gamen
C	Samen Starten	Startende huishoudens in rijtjeswoningen die van de woningbouwvereniging worden gehuurd	25 tot 45 jaar, samenwonend/alleenstaand, sociale huur, rijtjeshuis, ondergemiddelde woningwaarde, lage opleiding, laag/modaal inkomen, soms kinderen
D	Goed Stadsleven	Alleenstaanden en stellen in betere stads-wijken, die met plezier gebruik maken van alle faciliteiten die een stad biedt	Stedelijk, 25 tot 40 jaar, hoog opgeleid, appartement, verhuizingen, OV, internetten, uit eten, club/café, avontuurlijke vakantie
E	Modale Koopgezinnen	Gezinnen in betaalbare koopwoningen, waarbij het dagelijkse leven om de kinderen draait	Jonge kinderen, 25 tot 45 jaar, koopwoning, negatieve overwaarde, rijtjeshuis, ondergemiddelde woningwaarde, verhuizingen, fulltime baan, lezing, bezit auto
F	Kind en Carrière	Gezinnen op zoek naar de optimale woon-werk combinatie, overwegend woonachtig in recent gebouwde woningen	Gezinnen, grote huishoudens, 30 tot 55 jaar, koopwoning, negatieve overwaarde, fulltime baan, goede doelen, lease auto, veel verzekeringen, hoge besteding boodschappen
G	Sociale Huurders	Huishoudens met een lager welstandsniveau en woonachtig in kleinere sociale huurwoningen	45 tot 65 jaar, geen of volwassen kinderen, sociale huur, kleine woning, rijtjeshuis of appartement, lage opleiding en inkomen, lager beroep, TV kijken
H	Rijpe Middenklasse	Gemiddelde huishoudens in dorpen of kleine steden	50 tot 75 jaar, rijtjeshuis, koopwoning of particuliere verhuur, ondergemiddelde woningwaarde, lage woonlasten, middelbare opleiding, leesmap
I	Vrijheid en Ruimte	Stellen en gezinnen die bewust de ruimte buiten de stad opzoeken	Landelijk, dorpen, gezinnen, getrouwd, 40-60 jaar, koopwoning, twee-onder-één-kap/vrijstaand, 1+ auto's
J	Gouden Rand	Huishoudens die het financieel gezien goed voor elkaar hebben, zonder tot de echte top te behoren	45 tot 65 jaar, getrouwd, koopwoning, bovengemiddelde woningwaarde, hoog opgeleid, goede doelen, beleggingen, uit eten, hoge besteding boodschappen, interesse personal finance
K	Elitaire Topklasse	Meest welstandige huishoudens in dure woningen	Dure woningen, positieve overwaarde, ruime koopwoning, 45 plus, hoge opleiding, beleggingen, dure vakanties, uit eten, hoge besteding boodschappen, interesse beurs en financiën
L	Landelijk Leven	Landelijk wonende huishoudens vanwege agrarisch werk of de 'rust en natuur'	Zeer landelijk, koopwoning, vrijstaande woning, lange tijd woonachtig op adres, bovengemiddelde woningwaarde, 55 plus, getrouwd, vaste telefoon, goede doelen, actief in bestuurlijke functie
M	Welverdiend Genieten	Stellen en alleenstaanden in koopwoningen, die nog actief in het leven staan en genieten van hun (aanstaande) pensioen	Koopwoning, gemiddelde woningwaarde, 55 plus, hoge opleiding, bezit auto, goede doelen, puzzelen, kleinkinderen
N	Vergrijsde Eenvoud	Laag welstandige gepensioneerden woonachtig in huurwoningen	65 plus, sociale huur, lage opleiding, gepensioneerd, puzzelen, kleinkinderen, veel vrije tijd

Tabel 24 Verdeling Mosaic naar Brabant

		Brabant (2016)	Respondenten N	Respondenten %
A	Jonge Digitalen	8%	25	3%
B	Stedelijke Balanceerders	0%	0	0%
C	Samen Starten	9%	22	3%
D	Goed Stadsleven	4%	16	2%
E	Modale Koopgezinnen	7%	37	5%
F	Kind en Carrière	8%	56	7%
G	Sociale Huurders	8%	33	4%
H	Rijpe Middenklasse	8%	85	11%
I	Vrijheid en Ruimte	10%	75	10%
J	Gouden Rand	7%	86	11%
K	Elitaire Topklasse	4%	43	6%
L	Landelijk Leven	9%	91	12%
M	Welverdiend Genieten	9%	137	18%
N	Vergrijsde Eenvoud	9%	42	6%

6.2 Mosaic en duurzame energie

Tabel 25 Hoe staat u tegenover het stimuleren van duurzame energie in Brabant? naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Ze er negatief	Negatief	Niet positief, niet negatief	Positief	Ze er positief	Dat weet ik niet, geen mening
Jonge Digitalen	2	2	24	39	32	0
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	0	3	26	55	16	0
Goed Stadsleven	0	0	0	50	50	0
Modale Koopgezinnen	4	0	23	21	52	0
Kind en Carrière	0	0	12	49	39	0
Sociale Huurders	0	6	9	37	46	3
Rijpe Middenklasse	0	0	14	38	44	4
Vrijheid en Ruimte	0	0	0	47	50	3
Gouden Rand	2	2	7	34	46	9
Elitaire Topklasse	0	0	10	55	30	5
Landelijk Leven	0	0	14	40	39	7
Welverdiend Genieten	0	0	16	43	37	3
Vergrijsde Eenvoud	0	5	5	54	36	0

Ten eerste is gekeken naar hoe de verschillende leefstijlgroepen het stimuleren van duurzame energie in Brabant waarderen. Alle groepen staan hier positief tegenover, waarbij de groepen 'Goed Stadsleven', 'Vrijheid en Ruimte' en 'Vergrijsde Eenvoud' er uit springen (blauw gearceerd).

Tabel 26 Ik zou graag meer willen weten over duurzame energie - naar Mosaic groep

Mosaic Groep	(Helemaal) eens	Niet eens/niet oneens	(Helemaal) oneens	N.v.t./dat weet ik niet
Jonge Digitalen	46	44	10	0
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-
Samen Starten	16	45	23	16
Goed Stadsleven	76	6	18	0
Modale Koopgezinnen	49	13	28	11
Kind en Carrière	41	49	8	2
Sociale Huurders	46	31	17	6
Rijpe Middenklasse	36	50	9	5
Vrijheid en Ruimte	49	39	9	3
Gouden Rand	54	34	13	0
Elitaire Topklasse	63	32	5	0
Landelijk Leven	39	34	18	8
Welverdiend Genieten	37	49	14	1
Vergrijsde Eenvoud	38	50	10	3

Met name de groepen 'Goed Stadsleven' en 'Elitaire Topklasse' zouden graag meer te weten te komen over duurzame energie (blauw gearceerd). De groep 'Samen Starten' toont de minste interesse (rood gearceerd).

Tabel 27 Welke van de onderstaande energiebronnen hebben uw voorkeur om de komend jaren in Brabant te worden gebruikt? naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Aard-gas	Aard-olie	Schalie-gas	Steen-kool	Zon	Wind	Bio-massa	Kern-energie	Aard-warmte	Geen mening /weet niet
Jonge Digitalen	15	0	0	0	90	93	46	17	23	5
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	6	0	0	0	88	90	45	10	28	3
Goed Stadsleven	29	0	0	0	59	88	47	0	35	12
Modale Koopgezinnen	2	8	0	0	98	92	35	13	35	0
Kind en Carrière	24	0	0	0	92	83	29	2	39	5
Sociale Huurders	26	0	0	0	82	74	33	3	30	3
Rijpe Middenklasse	22	1	0	0	92	86	32	8	42	0
Vrijheid en Ruimte	14	0	0	1	94	89	31	11	28	3
Gouden Rand	13	0	2	0	93	80	38	13	30	0
Elitaire Topklasse	16	0	0	0	95	55	30	21	55	0
Landelijk Leven	10	0	0	0	76	68	28	10	32	15
Welverdiend Genieten	14	2	0	0	92	76	33	8	52	3
Vergrijsde Eenvoud	26	10	3	0	92	82	26	8	36	3

We zien dat alle leefstijlgroepen het meest positief staan tegenover zon- en wind-energie. De groep 'Goed Stadsleven' heeft relatief minder vaak de voorkeur voor zonne-energie en is vaker pro aardgas. Voor de groep 'Modale Koopgezinnen' geldt precies het tegenovergestelde. De Elitaire Topklasse heeft minder vaak de voorkeur voor windenergie.

Tabel 28 Welke mogelijkheden om energiezuinig te leven zijn op u van toepassing?
naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Verwarming lager bij niet thuis/nacht	Licht uit bij ruimte verlaten	TV uit in plaats van stand-by	Energie- zuinige apparaten	Verwarming op 19 graden en warme trui aan	Bewust fiets/ OV in plaats van auto	Energie- zuinige/ elektrische auto	Deelauto
% doe ik al								
Jonge Digitalen	97	97	77	79	92	50	5	16
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	97	100	48	100	72	62	7	10
Goed Stadsleven	94	100	44	47	71	56	20	6
Modale Koopgezinnen	100	100	82	83	74	49	6	7
Kind en Carrière	93	98	64	58	56	44	15	0
Sociale Huurders	93	100	77	67	63	52	10	3
Rijpe Middenklasse	93	95	59	61	56	49	10	0
Vrijheid en Ruimte	97	99	63	66	63	38	15	0
Gouden Rand	96	96	67	56	48	63	9	0
Elitaire Topklasse	89	100	72	61	32	42	16	0
Landelijk Leven	93	91	71	47	62	61	4	0
Welverdiend Genieten	95	98	66	43	45	57	11	5
Vergrijsde Eenvoud	97	97	68	54	49	69	5	8

Het blijkt dat alle groepen vaak de verwarming lager draaien als zij niet thuis zijn en het licht uitdoen wanneer zij een ruimte verlaten. Verder zien we bijvoorbeeld dat 'Modale Koopgezinnen' relatief gezien energiezuinig leven. Kostenbesparing kan hiervoor een verklaring vormen. De groep 'Goed Stadsleven' zet wat minder vaak de TV uit in plaats van op stand-by en heeft ook minder vaak energiezuinige apparaten in huis. Deze groep kiest relatief vaak voor de fiets of het OV in plaats van de auto en heeft het vaakst van alle groepen een energiezuinige of elektrische auto.

Tabel 29 Welke maatregelen voor energiebesparing zijn op u van toepassing? naar Mosaic groep

Mosaic Groep % doe ik al	Water- besparende douchekop	Minimaal 50% spaarlampen/ led-verlichting	Isolatie van dak of vloer	Isolatie van spouwmuur	Dubbel glas	HR ketel
Jonge Digitalen	34	97	47	42	69	45
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	67	97	17	24	86	55
Goed Stadsleven	56	88	71	63	100	75
Modale Koopgezinnen	78	87	78	76	93	89
Kind en Carrière	65	78	78	78	92	80
Sociale Huurders	67	73	47	37	83	87
Rijpe Middenklasse	62	92	62	59	92	86
Vrijheid en Ruimte	82	79	68	57	94	90
Gouden Rand	63	80	81	78	100	87
Elitaire Topklasse	45	84	78	94	100	100
Landelijk Leven	54	81	61	57	80	80
Welverdiend Genieten	60	79	59	56	90	85
Vergrijsde Eenvoud	62	85	45	46	79	82

Ook voor wat betreft maatregelen voor energiebesparing zien we dat de groep 'Modale Koopgezinnen' er positief uitsteekt.

Tabel 30 Welke maatregelen voor het opwekken van duurzame energie zijn op u van toepassing? naar Mosaic groep

Mosaic Groep % doe ik al	Afnemen van groene elektriciteit	Afnemen van groen gas	Plaatsen van zonnepanelen	Plaatsen van een zonneboiler	Plaatsen van een warmte- pomp	Deelnemen aan energie- coöperatie/ windcollectief
Jonge Digitalen	45	42	5	5	5	8
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	52	18	3	0	0	0
Goed Stadsleven	25	19	13	0	0	0
Modale Koopgezinnen	50	37	9	2	2	13
Kind en Carrière	52	15	25	8	3	5
Sociale Huurders	50	33	17	7	3	10
Rijpe Middenklasse	55	40	5	1	0	10
Vrijheid en Ruimte	67	21	21	6	0	6
Gouden Rand	44	15	24	4	0	7
Elitaire Topklasse	53	11	11	5	0	5
Landelijk Leven	31	11	19	4	4	12
Welverdiend Genieten	49	22	14	3	0	9
Vergrijsde Eenvoud	46	31	3	3	3	0

Als we kijken naar maatregelen voor het opwekken van duurzame energie, dan zien we dat de groep 'Vrijheid en Ruimte' het vaakst groene elektriciteit afneemt. De groepen 'Jonge Digitalen', 'Modale Koopgezinnen' en 'Rijpe Middenklasse' nemen het vaakst groen gas af. De groepen 'Kind en Carrière' en 'Gouden Rand' hebben het vaakst zonnepanelen geplaatst.

Tabel 31 Hoeveel heeft u geïnvesteerd om deze maatregelen toe te passen? naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Niets	< €500	€500 – €1.000	€1.000 – €5.000	€5.000 – €10.000	€10.000 – €25.000	> €25.000	Dat weet ik niet (meer)
Jonge Digitalen	33	28	5	0	5	0	0	28
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-	-	-	-
Samen Starten	21	17	3	3	3	3	0	48
Goed Stadsleven	18	12	29	18	6	0	0	18
Modale Koopgezinnen	2	2	7	9	22	9	2	47
Kind en Carrière	2	22	10	12	16	12	0	26
Sociale Huurders	10	23	3	0	0	3	0	60
Rijpe Middenklasse	0	1	20	21	13	6	0	39
Vrijheid en Ruimte	10	4	9	18	18	6	0	34
Gouden Rand	4	8	2	9	23	15	2	38
Elitaire Topklasse	0	11	0	22	33	11	0	22
Landelijk Leven	1	3	15	8	11	6	8	46
Welverdiend Genieten	7	7	7	20	8	3	1	46
Vergrijsde Eenvoud	11	24	0	5	0	0	0	61

De financieel meer bedeelde groepen - 'Gouden Rand' en 'Elitaire Topklasse' - hebben de grootste bedragen geïnvesteerd in maatregelen voor het opwekken van duurzame energie. De financieel minder bedeelde groepen - 'Jonge Digitalen', 'Samen Starten', 'Sociale Huurders' en 'Vergrijsde Eenvoud' investeren het minst. Opvallend is de categorie 'Modale Koopgezinnen'. Deze groep investeert relatief hoge bedragen.

Tabel 32 Op welke manieren bent u bereid (nu of in de toekomst) een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant? naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Met straat- en of buurtbewoners duurzame energie opwekken, inkopen of huizen isoleren	Een evenement in mijn buurt organiseren rondom dit thema	Ik ben niet bereid om zelf direct een bijdrage te leveren	Anders
Jonge Digitalen	24	3	47	39
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-
Samen Starten	28	21	66	7
Goed Stadsleven	76	0	13	13
Modale Koopgezinnen	39	2	46	15
Kind en Carrière	48	4	35	20
Sociale Huurders	7	7	57	38
Rijpe Middenklasse	29	5	52	18
Vrijheid en Ruimte	28	3	48	21
Gouden Rand	46	6	39	17
Elitaire Topklasse	33	0	44	22
Landelijk Leven	16	1	54	32
Welverdiend Genieten	35	4	47	19
Vergrijsde Eenvoud	10	3	64	26

De groep 'Goed Stadsleven' zegt relatief vaak bereid te zijn om zelf direct een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant. Zij staan positief tegenover het met straat- en of buurtbewoners samen duurzame energie opwekken, inkopen of huizen isoleren. 'Sociale Huurders' staan hier niet positief tegenover en geven relatief vaak aan niet bereid te zijn om zelf direct een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant. Ook de groepen 'Samen Starten' en 'Vergrijsde Eenvoud' geven relatief vaak aan dat zij niet bereid zijn om zelf direct een bijdrage te leveren.

Tabel 33 Welke van onderstaande stellingen zijn op u van toepassing? naar Mosaic groep

Mosaic Groep	Bereid om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie	Bereid om het geld te lenen om maatregelen voor energiebesparing of duurzame energie toe te kunnen passen	Voor een lagere energierekening ben ik bereid een toeslag op mijn huur te accepteren	Voor een energierekening van € 0,- ben ik bereid om € 150,- per maand te betalen	Ik heb het geld niet (over) om te investeren in energiebesparing of duurzame energie
Jonge Digitalen	45	0	27	26	47
Stedelijke Balanceerders	-	-	-	-	-
Samen Starten	7	20	3	21	52
Goed Stadsleven	81	18	6	18	41
Modale Koopgezinnen	48	2	4	18	65
Kind en Carrière	57	6	7	9	30
Sociale Huurders	10		21	3	80
Rijpe Middenklasse	37	4	8	22	44
Vrijheid en Ruimte	54	9	6	19	34
Gouden Rand	76	6	0	20	20
Elitaire Topklasse	72	11	0	28	17
Landelijk Leven	55	0	7	26	36
Welverdiend Genieten	51	3	2	10	44
Vergrijsde Eenvoud	3	0	36	5	64

We zien dat de groepen 'Goed Stadsleven', 'Gouden Rand' en 'Elitaire Topklasse' relatief vaak bereid zijn om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing en/of duurzame energie. De groepen 'Vergrijsde Eenvoud', 'Samen Starten' en 'Sociale Huurders' zijn het minst vaak bereid om met eigen geld te investeren. Dit kan een direct gevolg zijn van de financiële mogelijkheden. De groepen 'Vergrijsde Eenvoud' en 'Sociale Huurders' zijn wel het vaakst bereid om een toeslag op de huur te betalen voor een lagere energierekening. De groepen 'Elitaire Topklasse', 'Landelijk Leven' en 'Jonge Digitalen' zijn het vaakst bereid om € 150,- per maand te betalen voor een energierekening van € 0,-.

7 Achtergrond onderzoek en respons

Op 31 mei 2016 hebben we aan 3.216 panelleden een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek over duurzame energievoorziening in Brabant. In totaal hebben **936 panelleden** de vragenlijst ingevuld (29%). De resultaten zijn gecorrigeerd voor de achtergrondkenmerken leeftijd, geslacht en opleidingsniveau omdat deze niet overeen komen met de werkelijke verdeling in Brabant.

De (gewogen) resultaten zijn voor wat betreft deze achtergrondkenmerken representatief voor Brabant. Alle percentages die in deze rapportage zijn opgenomen, betreffen de gewogen en dus naar leeftijd, geslacht en opleiding gecorrigeerde gegevens.

Respons naar achtergrondkenmerken (ongewogen percentages/N=936)

Tabel 34 Respons naar geslacht

Geslacht	%
Vrouw	34
Man	63
<i>Onbekend</i>	3
Totaal	100

Tabel 35 Respons naar leeftijd

Leeftijd	%
16-29 jaar	4
30-39 jaar	5
40-49 jaar	13
50-64	38
65+	38
<i>Onbekend</i>	3
Totaal	100

Tabel 36 Respons naar opleidingsniveau

Opleidingsniveau	%
Laag	13
Midden	27
Hoog	57
<i>Onbekend</i>	3
Totaal	100

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon.nl
www.hetpon.nl

